

"U VRTIĆU SE IGRA, A U ŠKOLI UČI" - PERSPEKTIVA DJECE

Brzović, Anđela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:066770>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

„U VRTIĆU SE IGRA, A U ŠKOLI UČI.“ - PERSPEKTIVA DJECE

ANĐELA BRZOVIĆ

Split, 2024.

Odsjek za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Sveučilišni prijediplomski studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Prijelaz djeteta iz vrtića u osnovnu školu

„U VRTIĆU SE IGRA, A U ŠKOLI UČI.“ - PERSPEKTIVA DJECE

Studentica:

Andela Brzović

Mentorica:

izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

Split, rujan 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Prijelazi u životu djece.....	2
2.1. Prijelazi iz dječjeg vrtića u osnovnu školu.....	3
2.1.1. Postupci prijelaza.....	5
2.1.2. Promjene tijekom prijelaza.....	7
2.2. Perspektiva djece.....	8
3. Metodologija istraživanja.....	9
3.1. Instrument istraživanja.....	10
3.2. Uzorak.....	10
3.3. Postupak istraživanja.....	11
4. Rezultati i rasprava.....	13
4.1. Sličnosti i razlike dječjeg vrtića i osnovne škole.....	13
4.2. Proces umrežavanja.....	14
4.3. Uloga odraslih.....	16
4.4. Identitet djece iz dječjeg vrtića i učenika iz osnovne škole.....	17
5. Zaključak.....	19
Sažetak.....	21
Summary.....	22
6. Literatura.....	23
Prilozi.....	25

1. Uvod

Prijelazi u životu ljudi odnose se na značajne promjene ili prekretnice koje se događaju tijekom života. Oni su neizbježni i označavaju proces koji traje, a ne trenutak koji počinje i završava određenim postupkom. Obuhvaćaju širok spektar promjena koje se tiču pojedinca, a ovise o njegovom vlastitom shvaćanju i prihvaćanju te podršci okoline. Često uključuju promjene u društvenim ulogama, odgovornostima i osobnom identitetu te socijalnom i prostorno-materijalnom okruženju. Promjene koje prijelazi donose mogu biti izazovne jer utječu na način na koji pojedinci vide sebe i svijet oko njih. Također su prilika za osobni rast i razvoj jer potiču na prepoznavanje vlastitih snaga, razvijanje otpornosti i pronalaženje novih načina za suočavanje s izazovima.

Prvi ozbiljni korak prema formalnom obrazovanju je prijelaz djeteta iz dječjeg vrtića u osnovnu školu, a označava značajnu promjenu u djetetovom socijalnom i emocionalnom životu. Djeca se suočavaju s novim izazovima kao što su prilagodba na učitelje, nove prijatelje i strukturu školskog dana, usvajaju nova pravila ponašanja i razvijaju nove socijalne vještine i sposobnosti. Prilagodba na promjene i novi način života iziskuje određeno vrijeme u kojem dijete treba imati podršku od odraslih osoba kao što su roditelji, odgajatelji i učitelji. Kvaliteta prijelaza može značajno utjecati na njihov osjećaj sigurnosti i samopouzdanja.

Prijelazi djece iz obitelji u vrtić te iz vrtića u osnovnu školu označavaju jedno od najvažnijih razdoblja u njihovom ranom djetinjstvu. Ovaj rad analizira odgojno-obrazovni proces prijelaza djeteta iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. Ima dva okvirna dijela. U prvom dijelu analizirana je relevantna literatura. Drugi dio pruža izvješće o provedenom empirijskom istraživanju mišljenja djece. S obzirom na važnost ovog prijelaznog razdoblja, ključno je razumjeti kako ga djeca doživljavaju. Kako bi se omogućilo razumijevanje perspektive djece, provedeno je empirijsko istraživanje mišljenja djece o dječjem vrtiću i osnovnoj školi te zajednici koja ih okružuje. Sukladno *Konvenciji o pravima djece* (Ujedinjeni narodi, 1989) djeca se prihvaćaju kao jednakopravni dionici odgojno-obrazovnog procesa koji imaju pravo izraziti svoje mišljenje te biti saslušani. Njihovo mišljenje predstavljeno je u 4. poglavlju te su, sukladno postavljenim istraživačkim pitanjima, izdvojena njihova razmišljanja u četiri glavne tematike. To su: sličnosti i razlike dječjeg vrtića i osnovne škole, proces umrežavanja, uloga odraslih i identitet djece. Proučavanjem ovih aspekata, rad nastoji pridonijeti boljem razumijevanju i potrebom za podrškom djeci tijekom jednog od važnijih prijelaza u njihovom životu.

2. Prijelazi u životu djece

Prijelazi su sastavni dio života svih ljudi i svatko ih doživljava na osobnoj razini. Predstavljaju dinamičan proces koji uključuje kontinuitet i promjene (Einarsdóttir, 2020). Započinju s prvom informacijom o promjeni socijalnog ili prostornog okruženja, a traju do redovitog uključivanja u tom određenom okruženju (Visković i Miočić, 2024). U takvom razdoblju susreću se različiti konteksti, pristupi i sustavi (Einarsdóttir, 2020). Ono može biti izazovno, ali je također prilika za rast i razvoj.

Najčešće prvo odvajanje djeteta od obitelji je uključivanje djeteta u institucionalni odgoj i obrazovanje (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). U današnje vrijeme djeca rane i predškolske dobi provode velik dio vremena u odgojno-obrazovnim institucijama u koje ulaze sve ranije dobi (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Prijelazi koji su najznačajniji za djecu rane i predškolske dobi su prijelaz iz obitelji u ustanovu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te prijelaz iz ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u osnovnu školu. Takvi prijelazi tumače se kao *okomiti prijelazi*, a podrazumijevaju prijelaz iz jedne odgojno-obrazovne zajednice u drugu (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Prijelaz iz nižih u više razrede osnovne škole te prijelaz iz osnovne u srednju školu i kasnije u visokoškolske ustanove su prijelazi koji također spadaju u *okomite prijelaze* (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). *Vodoravni prijelazi* tiču se prijelaza iz jedne u drugu odgojno-obrazovnu zajednicu iste razine kao što je prijelaz djeteta iz jednog vrtića u drugi (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Visković i Višnjić Jevtić (2019) ističu kako se ovi prijelazi prividno čine jednostavni, ali je u stvarnosti drugačije zbog toga što svaka odgojno-obrazovna zajednica ima svoju autentičnu kulturu pa svaka promjena uobičajenih normi, načina komunikacije i rituala može stvoriti otpor djeteta.

Kao temeljne zajednice odrastanja, obitelj i odgojno-obrazovne ustanove ključne su za ostvarivanje kvalitete funkcioniranja djece, njihovog razvoja i njihovih postignuća (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Institucionaliziranost djetinjstva ne umanjuje važan značaj obitelji te odgojno-obrazovnog aspekta obiteljskog funkcioniranja i njihovog zajedničkog vremena provedenog s djecom (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Moss (2017, prema Visković, 2020) naglašava da je aktualna dobrobit djece ishod sigurne emocionalne povezanosti djece i odraslih, podržavajućih dvosmjernih socijalnih interakcija, potpore individualnom razvoju djeteta te holističkog pristupa djetetu. Međusobni sustav podrške svih sudionika trebao bi biti važan dio

praćenja promjena u procesu prijelaza (Somolanji Tokić, 2016). Uključenost i aktivnost djece u prijelazima i usvajanje novih strategija učenja te otvorenost prema novim interakcijama, promjeni okruženja i izgrađivanju identiteta može pridonijeti usmjerenost na pozitivan utjecaj promjena tijekom prijelaza (Einarsdóttir, 2020). Zbog toga je važna pravodobna i valjana informiranost te zajedničko učenje i osnaživanje jer sve to može pridonijeti boljem razumijevanju svih dionika procesa (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). S druge strane, nekvalitetan prijelaz često zanemaruje dobrobit djeteta, narušava njegova prava i opravdava to budućim postignućima (Visković, 2020).

2.1. Prijelazi iz dječjeg vrtića u osnovnu školu

Drugi najznačajniji prijelaz kod djece je prijelaz iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. Prema Visković i Mikulandri (2021) moguće ga je tumačiti kao proces koji počinje od prve informacije o školi koju dijete dobije sve do redovnog pohađanja škole. „Spremnost za školu tumači se kao normativni standard fizičkog, spoznajnog i socioemocionalnog razvoja koji omogućava djeci da se asimiliraju u školu i odgovore na zahtjeve nastavnog plana i programa.“ (Freeman i Powers-Costello, 2011, prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019: 91) Osnovne vještine koje su neophodne za uspješno funkcioniranje djeteta u školi su: briga o samom sebi, kontrola ponašanja, socijalne vještine te posebne vještine u koje se ubrajaju predčitalačke i predmatematičke vještine (Mendeš, 2009).

U Republici Hrvatskoj prema *Pravilniku o sadržaju i trajanju programa predškole* (NN 107/14) pohađanje programa predškole obavezno je za djecu u godini pred polazak u osnovnu školu. Poticanje komunikacijskih vještina te razvijanje i unapređivanje tjelesnih, emocionalnih, socijalnih i spoznajnih potencijala osnovna je zadaća programa predškole (NN 107/14). Autorica Visković (2020) ističe kako su relevantna istraživanja pokazala da je djeci u rizičnim situacijama, kojima je rani i predškolski odgoj i obrazovanje teže dostupan, veća dobrobit uključenosti u predškolske programe. Normativna procjena dječjeg psihofizičkog stanja za polazak u osnovnu školu također je obavezna za uključenje u osnovu školu (*Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkoga stanja djeteta, učenika te sastavu stručnih povjerenstva*, NN 06/14). U Republici Hrvatskoj moguća je odgoda polaska djeteta u osnovnu školu, ali i prijevremeni polazak u skladu

s procjenom stručnog povjerenstva (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Visković i Višnjić Jevtić (2019) navode kako je koncept pripreme djeteta za školu jednosmjernan pristup koji dijete interpretira kao objekt procjene ili stimuliranog razvoja. Kada se odmakne normativna procjena djeteta, uočava se potreba razumijevanja djeteta i njegove osobnosti te specifičnih potencijala i konteksta odrastanja (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Činjenica da djeca dolaze iz različitih sociokulturnih i ekonomskih sredina utječe na to da u školu dolaze s različitim predznanjem (Slunjski, 2015, prema Miočić, 2023).

Važno je da u tom procesu sudjeluju obrazovani i osposobljeni stručni djelatnici zbog toga što oni mogu učiniti prijelaz kvalitetnijim, bolje pripremljenim te usmjerenim na dijete kako bi što bolje razvijali stečeno znanje djeteta (OECD, 2017, prema Miočić, 2023). Obitelj je također važan čimbenik u ostvarivanju što bezbolnijeg prijelaza djeteta iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. U obiteljskom životu polazak u školu može predstavljati veliku promjenu i zbog toga se za roditelje postavljaju važne zadaće za pripremu djeteta za školu (Mendeš i sur., 2009). Ta promjena može biti stresna za dijete, ali i za roditelje i cijelu obitelj (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Neka djeca prijelaz dožive kroz ugodne emocije s pozitivnim iščekivanjem, dok kod druge djece može izazvati poteškoće koje mogu biti prisutne sve do potpunog prilagođavanja novom socijalnom okruženju (Somolanji Tokić, 2016) Istraživanja su pokazala da način komuniciranja i priroda odnosa u obitelji ima utjecaj na razvoj opće pripremljenosti djeteta (Andrilović i Čudina, 1988, prema Mendeš i sur., 2009). Preveniranje stresa i neizvjesnosti promjena može se odviti tako da se roditelji pravodobno informiraju, sustavno istraže proces, uče o novom okruženju i prilagode svoja očekivanja (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Izostanak informiranja o osnovnoj školi, kompetencijama djeteta u vrtiću te planiranju i provedbi zajedničkih projekata može dovesti do težeg ostvarivanja kvalitetne suradnje između roditelja, odgajatelja i učitelja (Miočić, 2023). Iako se na prijelaz gleda kao na izazov i prijetnju, to je prilika za nova iskustva učenja, suradnju i prijateljstva (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Međusobno uvažavanje i povjerenje, sigurna privrženost i specifična odanost te otvorena, konstruktivna, afirmativna i podržavajuća komunikacija uz jasnu emocionalnu ekspresiju glavne su odlike takvog odnosa (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

2.1.1. Postupci prijelaza

„Postupci prijelaza djece sve su aktivnosti koje djeci mogu olakšati prijelaz među pojedinim zajednicama i okruženjima.“ (Visković i Miočić, 2024: 327) Predstavljaju prediktor ranih iskustva koja su povezana s početnim i dugoročnim postignućima učenika u formalnom obrazovanju (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Kvalitetno organizirani prijelazni postupci i rituali trebaju podržavati dječji razvoj, smanjivati strah od nepoznatog, jačati socijalne kompetencije, osnaživati djecu i obitelj te razvijati nove strategije učenja (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Postupci prijelaza ovise o službenom kurikulumu, kulturi zajednice u kojoj dijete odrasta, kompetencijama i implicitnim pedagogijama praktičara, osobnosti djece, postojećom praksom i suradničkim odnosima (Visković i Miočić, 2024). Visković i Višnjić Jevtić (2019) naglašavaju da je to odgovornost svih dionika procesa uključujući djecu, roditelje i stručnjake praktičare, ali se primarno odnosi na odrasle (Visković i Miočić, 2024). Važno je da djeca budu aktivni i jednakopravni partneri koji sudjeluju u planiranju, provedbi i vrednovanju primjereno njihovim osobnim mogućnostima i sposobnostima te prethodnim iskustvima (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

Okvirno razvrstavanje postupaka prijelaza prema Visković i Miočić (2024) temelji se na svrsi koja uključuje informiranje, istraživanje, učenje, uključivanje i umrežavanje, zatim ciljnoj skupini koja se odnosi na djecu, roditelje ili stručnjake praktičare i razini aktivnosti ovisno o tome je li pasivna ili aktivna. Uvjetno klasificiranje postupaka prijelaza temelji se na usmjerenosti na akademska i/ili socijalna postignuća, razini dječje samostalnosti, razini i vrsti roditeljske angažiranosti te razini i kvalitete suradnje odgojno-obrazovnih ustanova (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Visković i Višnjić Jevtić (2019) ističu kako su postupci prijelaza u praksi prepoznatljivi kao: međusobno informiranje stručnjaka praktičara s djecom i roditeljima te djece i roditelja o osnovnoj školi, normativne procjene dječjeg psihofizičkog statusa i/ili razumijevanje dječjeg razvoja i dokumentiranje, izgrađivanje osobnog i grupnog identiteta čiji je cilj razvoj afirmativne slike o sebi, zajedničke aktivnosti dječjeg vrtića i osnovnih škola, suradnja i partnerstvo s roditeljima što uključuje izgrađivanje povjerenja i spremnosti za suradnju te suradnja i partnerstvo na razini odgojno-obrazovnih ustanova uz zajedničko izgrađivanje kurikuluma, strukturiran pristup i međusobno usuglašavanje očekivanja.

Ritualni se također smatraju jednim od postupaka prijelaza, a predstavljaju ponavljajuće obrasce ponašanja koji imaju važnost svečanog obilježavanja određene aktivnosti (Visković i Miočić, 2024). Oblikuju se u skladu s kulturom zajednice te ističu važnost pripadnosti pojedinca u zajednici (Visković i Miočić, 2024). Ne bi smjeli biti nametljivi niti prisiljavajući, već bi trebali biti slobodan izbor pojedinca (Visković i Miočić, 2024). Bašić (2020) navodi tri faze koje obilježavaju rituale prijelaza djeteta iz vrtića u osnovnu školu, a to su separacijska, tranzicijska i integracijska faza. U prvoj fazi djeca dobivaju naziv *predškolsko dijete* što označava dobivanje privilegija i novih zadaća pripremajući se kroz program *male škole* koji se provodi kao vježbanje čitanja, pisanja i računanja te vježbanje motorike, samokontrole ponašanja i usredotočenosti (Bašić, 2020). Opraštanje je vrhunac separacijske faze, a obilježava se svečanom proslavom, najčešće završnom predstavom koja daje posebno značenje odlaska predškolaca u školu opraštajući se od odgajatelja, prijatelja i njihovih roditelja (Bašić, 2020). Autorice Visković i Mikulandra (2021) u svome istraživanju završnu svečanost prepoznale su kao važan trenutak prijelaza u kojem djeca prestaju biti „predškolci“. Sljedeća faza je tranzicijska, a obuhvaća period između vrtića i škole što znači da dijete više nije *predškolac* u vrtiću, ali ni učenik u školi (Bašić, 2020). Ta faza uključuje liječnički pregled, provjeru sposobnosti za školu i eventualnu odgodu školovanja koja može biti neugodna i stresna za dijete i obitelj (Bašić, 2020). Integracijska faza, kao treća faza, označava prvi dan nastave kada dijete postaje učenik i svečani prijem u školi koji uključuje pozdravne riječi ravnatelja, svečano pozdravljanje učitelja i djece, izvedbu predstave starijih učenika, prvo uključivanje u razred i zajedničko fotografiranje. Ovaj proces podržava razvojne promjene i olakšava prijelaz u formalno obrazovanje (Bašić, 2020).

Slika 1. Završna svečanost u Dječjem vrtiću Mačići (<https://djecjivrticmacici.hr/zavrsna-svecanost/>)

2.1.2. Promjene tijekom prijelaza

Polazak djece u osnovnu školu predstavlja veliku promjenu u njihovom životu. Prvenstveno se mijenja način života od načina življenja prije promjene, a razlikuje se u mnogočemu (Mendeš i sur., 2009). Prijelazi su dinamični procesi koji iz dječjeg vrtića u osnovnu školu označavaju prijelaz iz igrovnog okruženja prema poučavanju i normativnom učenju (Dockett i Perry, 2019, prema Einarsdóttir, 2020). Dijete dotadašnji svijet igre i slobode zamjenjuje sa svijetom obaveza školske svakodnevice (Mendeš i sur., 2009). Zahtjevi prema djeci se povećavaju, a smanjuje dječja autonomija (Visković, 2020).

Autori Griebel i Niesel (2009, prema Einarsdóttir, 2020) navode tri razine utjecaja promjena kroz koje u procesu prijelaza prolaze djeca, roditelji i odgajatelji na osobnoj razini, razini odnosa i kontekstualnoj razini. Osobna razina podrazumijeva promjene u društvenom okruženju, promjene kompetencija i promjene u očekivanjima (Griebel i Niesel, 2009, prema Einarsdóttir, 2020). Promjene su vidljive u razumijevanju, sudjelovanju i prihvaćanju novih uloga, kao i načinu na koji se pojedinac nosi s njima (Visković, 2020). Identitet pojedinca uvelike se mijenja pa tako *predškolce* predstavljaju djeca u godini pred polazak u osnovnu školu što im daje osobnu važnost kao najstarijih i najmoćnijih u njihovoj skupini, a polaskom u školu se oslovljavaju kao *prvašići* koji predstavljaju najmlađu, najmanju i najnemoćniju djecu u školi (Visković, 2020). Socijalne kompetencije bitna su predispozicija za prihvaćanje nove uloge u kojoj dijete mora znati regulirati emocije, biti tolerantan na frustraciju, razvijati autonomiju i biti sposoban pratiti pravila i upute (Somolanji Tokić i Kretić Majer, 2015). Ovisno o količini zahtjeva i očekivanja od socijalne zajednice te povratnim informacijama koje dobije iz okruženja i osobnim doživljajem, dijete u skladu s time mijenja osobni identitet gradeći sliku o sebi (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Vršnjački odnosi te odnos između djece i odraslih tiče se razine odnosa (Griebel i Niesel, 2009, prema Einarsdóttir, 2020). Dijete emocionalno proživljava napuštanje odgajateljice i upoznavanje nove učiteljice (Somolanji Tokić i Kretić Majer, 2015). U školi stvara nova prijateljstva i nove socijalne odnose jer se prijateljstva stečena u dječjem vrtiću najčešće prekidaju zbog promjena okruženja (Somolanji Tokić i Kretić Majer, 2015). Na kontekstualnoj razini promjene obuhvaćaju prilagodbu djeteta zahtjevima škole (Griebel i Niesel, 2009, prema Einarsdóttir, 2020). Škola se razlikuje od vrtića po strukturi prostora, aktivnostima, rutinama i pravilima (Somolanji Tokić i Kretić Majer, 2015). Promjena dnevnih aktivnosti tiče se igre koja kao temeljna dječja aktivnost

kojom djeca najlakše uče više nije glavna aktivnost (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Mnogi autori ističu kako je potrebno da se škola treba prilagoditi djetetu, a ne samo dijete prilagoditi školi. Takav pristup omogućava djetetu da se osjeća samopouzdanije, sposobnije i uvažnije jer se na temelju njegova mišljenja, mogućnosti, očekivanja, iskustava i znanja sukonstruira kurikulum (Somolanji Tokić, 2016).

2.2. Perspektiva djece

Autor Bromström (2006, prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019) koncept dječje perspektive opisuju kao prihvaćanje djece koja su aktivni dionici procesa i koja su sposobna samostalno tumačiti svoja viđenja. *Konvencija o pravima djeteta* (1989) promiče pravo djeteta na slobodu izražavanja mišljenja i na aktivno sudjelovanje u rješavanju svih pitanja koja utječu na njihov život. Dubinskom razumijevanju djetinjstva i odgojno-obrazovnog procesa doprinose dječje izražavanje mišljenja i njihovi uradci kao egzaktne iskazi (Višnjić Jevtić i Visković, 2021). Izražavanje mišljenja djece moguće je ako im je osigurana mogućnost za izražavanje vlastitih stavova, moraju biti uključena, ali i saslušana od strane odraslih (Lundy, 2007, prema Višnjić Jevtić i Visković, 2021). Suвременa pedagogija zalaže se za slobodu izbora, djelovanja, asertivnog zauzimanja za sebe i osnaživanja djece (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Sudjelovanje djece u njihovom osobnom odgoju i obrazovanju jedno je od temeljnih prava djece (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

Odrasli bi trebali poštovati prava djece, razumjeti, čuti i uvažavati ih kao aktivne članove koji vole istraživati (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Razumijevanje dječje perspektive pruža cjelovit uvid u socijalnu situaciju i predmet istraživanja te omogućava djeci da sudjeluju u sukreiranju vlastitog djetinjstva i socijalnih odnosa na način koji je prilagođen njihovim specifičnim sposobnostima (Kjørholt, 2010, prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Djeca bi primarno od obitelji, ali i zajednice u kojoj odrastaju trebali osjećati sigurnu privrženost i jasnu potporu da bi što bolje mogla prihvatiti, razumjeti te afirmativno i konstruktivno sudjelovati u procesu prijelaza (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Za ostvarenje takve zajednice potrebno je kvalitetno obiteljsko okruženje i vrijeme provedeno u obitelji, stabilan socioekonomski status, kvalitetni odnosi s vršnjacima i s drugim značajnim odraslim osobama kao što su odgajatelji u dječjem vrtiću i učitelji u osnovnoj školi (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

3. Metodologija istraživanja

Razumijevanje dječjih preferencija može se postići istraživanjima u kojima djeca sudjeluju kao jednakopravni dionici. Istraživanja s djecom imaju osobitu vrijednost jer, osim perspektive istraživača i/ili drugih odraslih kao što su roditelji i odgajatelji, omogućavaju uvid u perspektivu djece i načina na koji oni razmišljaju o određenoj tematici. Kvalitetna istraživanja s djecom, u odnosu na istraživanja o djeci omogućavaju razumijevanje istraživačkog fenomena. Cilj ovog istraživanja bio je dobiti uvid percepcije i razmišljanja djece o dječjem vrtiću i osnovnoj školi te zajednici koja ih okružuje. Izdvojena su istraživačka pitanja:

1. Koje su sličnosti i razlike između dječjeg vrtića i osnovne škole?
2. Kako se odvija proces umrežavanja među pojedincima u različitim kontekstima?
3. Kako djeca shvaćaju ulogu odraslih u svom životu?
4. Kako djeca percipiraju sami sebe, odnosno kakva je njihova slika o sebi?

Da bi uistinu izrazili svoje mišljenje, djeca trebaju osjećati sigurnost i povjerenje koje im mogu pružiti osobe koje ih dobro poznaju, a to su prvenstveno članovi obitelji i praktičari u neposrednom kontaktu. Djeca su svoje iskaze za provedbu istraživanja izrazila kroz polustrukturirani intervju. Poštivanje visokih etičkih normi specifičnost je istraživanja s djecom, stoga je ovo istraživanje provedeno sukladno *Etičkom kodeksu istraživanja s djecom* (2020).

Etički kodeks istraživanja s djecom (2020) okvirni je model prema kojem se istraživanja s djecom trebaju poštivati uz prethodni informirani pristanak djece, roditelja i institucije u kojoj su djeca uključena. U njemu se ističe važnost zaštite dobrobiti djeteta, poštivanje privatnosti i anonimnosti, dostojanstva i integriteta osobe te opće pretpostavke provedbe istraživanja. Ispitivač kao svojevrsni istraživač odgovaran je za osiguravanje etičnosti istraživanja. On nije samo osoba koja ispituje i promatra, već osoba koja sluša i razumije djecu te štiti i promiče njihova prava, interese i dobrobiti. Za potrebe istraživanja djeca su bila primjereno informirana o svrsi, a u postupku su mogla u bilo kojem trenutku slobodno odustati (*Etički kodeks istraživanja s djecom*, 2020).

3.1. Instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja korišten je *Upitnik mišljenja djece predškolske dobi o procesu prijelaza iz dječjeg vrtića u osnovnu školu* (Visković i Višnjić Jevtić, 2020). Upitnik je odobrilo Etičko povjerenstvo Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu (2019). Sastoji se od sedam istraživačkih pitanja otvorenog tipa. Pitanja nisu strogo definirana, već su poslužila kao natuknice za razgovor koji je poticao djecu da izraze vlastita mišljenja bez prisiljavanja. Nezavisne varijable i demografski podaci o djeci sakupljeni su uz pomoć odgajatelja skupine u kojoj pojedino dijete boravi.

3.2. Uzorak

Uzorkom je obuhvaćeno 12 djece od čega 8 djevojčica i 4 dječaka. Iz dječjeg vrtića sudjelovalo je 7 djece, a iz osnovne škole 5 djece. Prosječna dob djece obuhvaćena uzorkom je 82 mjeseca, odnosno 6 godina i 8 mjeseci. Zbog zaštite identiteta promijenjeni su inicijali djece.

Dvoje djece iz uzorka dolaze iz jednoroditeljske obitelji s podjelom skrbnitva oca i majke, a ostala djeca dolaze iz dvoroditeljskih obitelji. Obitelji su većinom četveročlane ili peteročlane, jedna obitelj je šesteročlana, a troje djece su jedinci u obitelji. Djeca u uzorku su većinom najmlađi članovi obitelji, a samo je jedno dijete starije od braće i sestara i jedno se nalazi u sredini.

Tablica 1. Djeca obuhvaćena uzorkom

Dijete	Kronološka dob	Obiteljski status
djevojčica AA	78 mjeseci	najmlađe dijete u obitelji, ima starijeg brata i sestru koji pohađaju osnovnu školu
djevojčica BB	73 mjeseca	najmlađe dijete u obitelji, ima stariju sestru u osnovnoj školi
djevojčica DD	72 mjeseca	najmlađe dijete u obitelji, ima dva starija brata, jedan pohađa osnovnu školu, a drugi pohađa srednju školu

dječak EE	90 mjeseci	najmlađe dijete u obitelji, ima stariju sestru koja pohađa osnovnu školu
dječak FF	78 mjeseci	najmlađe dijete u obitelji, ima starijeg brata i sestru koji pohađaju osnovnu školu
dječak GG	76 mjeseci	jedinac, roditelji razvedeni, živi s majkom
djevojčica HH	74 mjeseca	najmlađe dijete u obitelji, ima stariju sestru koja pohađa osnovnu školu
dječak JJ	93 mjeseca	najstarije dijete u obitelji, ima sestru koja ide u vrtić
djevojčica KK	62 mjeseca	nema braće i sestara
djevojčica LL	101 mjesec	ima tri starije sestre i jednoga brata koji pohađaju osnovnu i srednju školu i fakultet
djevojčica MM	90 mjeseci	roditelji su rastavljeni, ima mlađu sestru koja ide u vrtić i stariju polusestru koja ide u srednju školu
djevojčica NN	96 mjeseci	nema braće i sestara

3.3. Postupak istraživanja

Istraživanje su proveli studenti 3.godine studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja uključeni u izborni kolegij *Prijelazi djece iz dječjeg vrtića u osnovnu školu*, uz mentoriranje izv. prof. dr. sc. Ivane Visković. Roditelji djece obuhvaćene uzorkom potpisali su informirani pristanak kojim izražavaju suglasnost sudjelovanja djece u istraživanju. Istraživanje je provedeno u formi polustrukturiranog intervjua. Istraživačka pitanja bila su smjernice za razgovor s djecom. Polustrukturirani intervjui provodio se u obiteljskom okruženju i tijekom boravka djece u dječjem

vrću. Pojedini intervju bili su „šetajući“ što znači da se studentica, odnosno voditeljica intervjua prilagođavala aktivnosti djece. Transkripti razgovora s djecom su analizirani, a podatci reducirani. Redukcijom su izdvojeni najznačajniji iskazi prema pojedinim temama.

4. Rezultati i rasprava

Nalazi istraživanja raspoređeni su po ključnim tematikama koje su se ponavljale u dječjim odgovorima, a to su sličnosti i razlike vrtića i škole, proces umrežavanja, shvaćanje uloge odraslih i percepcija samoga sebe, odnosno slike o sebi. Opravdano je zaključiti da se različiti pogledi na dječji vrtić i osnovnu školu te zajednicu koja ih okružuje tiču djetetovih osobnih znanja i razmišljanja s obzirom na to da su u istraživanju sudjelovala djeca iz dječjeg vrtića i djeca iz osnovne škole.

4.1. Sličnosti i razlike dječjeg vrtića i osnovne škole

Dječji vrtić i osnovna škola za većinu djece su, uz obitelj, dvije najvažnije zajednice odrastanja. Iako su i dječji vrtić i osnovna škola odgojno-obrazovne ustanove, prepoznatljivije su po svojim vrijednostima, pravilima i normama te načinima dogovaranja i komuniciranja (Visković i Miočić, 2024). Kultura je svake zajednice različita te su dinamičan proces koji je svakodnevno izložen promjenama (Visković, 2018). U vrtiću, kao zajednici u kojoj djeca uče, svako je znanje i razumijevanje primjereno i razvojno, a razvija se putem propitkivanja, rekonstruiranja i dograđivanja (Slunjski, 2008). *Konvencija o pravima djece* (1989) jamči svoj djeci pravo na aktivno i jednakopravno sudjelovanje u odgoju i obrazovanju. U praksi dječjeg vrtića i osnovne škole ta se prava različito tumače i primjenjuju. Opravdano je zato istražiti što o tome misle djeca.

Pojedina djeca prepoznaju sličnosti između dječjeg vrtića i osnovne škole. Tako djevojčica AA navodi da je „osnovna škola slična vrtiću jer imamo učitelje kao tete i prijatelje“. Sestra od djevojčice BB „uči slova, ali i mi u vrtiću isto učimo slova“. Dječak DD navodi da iako „u vrtiću nema knjiga, uče se brojevi, slova, krugovi, ali manje nego u školi.“ Dječak EE primjećuje kako je „isti stol za učiteljicu i tetu“.

Djeci su mnogo prepoznatljivije razlike između vrtića i škole. Osnovnu razliku većina djece tumače načinima učenja. Primjerice, dječak BB smatra da se u školi uči puno više nego u dječjem vrtiću. U istraživanju autorica Visković i Mikulandre (2021) igra se također ističe kao glavna razlikovna varijabla te se problematizira područje slobode u školi u odnosu na dječji vrtić. Dječak GG navodi kako se „u školi sidi i uči, a u vrtiću se igra i uči“. „Različita je jer imamo

predmete“, a za to se koriste knjige pa je potrebno „nositi školske torbe“ (djevojčica AA). Osim knjiga, dječak DD opaža kako se u školi nalazi ploča, a u vrtiću igračke. Djevojčica HH kaže: „U vrtiću se igraš, spavaš, jedeš, plešeš, crtaš, a u školi sjediš i učiš.“ Dalje ističe kako je njezina sestra „rekla da ima puno domaćeg“. U vrtiću se uz igranje i crtanje rješavaju i liste za predškolce, dok se u školi samo uči (djevojčica AA). Škola iziskuje sjedenje u klupama, stoga u njoj „moraš stajati ko kip i ne smiješ se puno micati“, dok se u vrtiću sjedi samo u vrijeme ručka, „kada si u krugu i kada se igraš.“ (djevojčica HH). Djevojčica BB opaža razliku u godinama pa navodi kako su u školi djeca velika i „imaju učiteljicu, a mi u vrtiću dvije tete.“, ali i razliku između mlađe i starije djece u vrtiću: „U vrtiću mala djeca spavaju, a mi što ćemo u školu nismo“ zbog toga što „u školi uopće ne možeš spavati“. Djeca naglašavaju kako u školi moraš biti dobar i slušati učiteljicu jer u suprotnome možeš dobiti lošu ocjenu.

Na pitanje može li se u vrtiću igrati škole djeca imaju podijeljena mišljenja. U vrtiću se može igrati škole tako što „neko je učiteljica, a drugi su učenici“ (djevojčica AA). Djevojčica HH navodi kako „moraš imati ploču i zadati neke zadatke djeci, a kasnije im stavljaš plus ili minus pa im daš ocjenu“. Djevojčica DD objašnjava kako se djeca iz njezinog vrtića igraju škole kada im „teta da radne liste, sjednemo za stol i glumimo da smo u školi“. S druge strane, djevojčica BB smatra da se u vrtiću ne može igrati škole zato što „nemaš knjige i moraš imat učiteljicu“, dok dječak JJ objašnjava kako su se oni u vrtiću igrali obitelji, a ne škole zato što ne zna „kako se igra škole“. Moglo se primijetiti kako je mnogo više djevojčica izjavilo da se igra škole u vrtiću nego dječaka. Primjerice, „U vrtiću se nikad nisam igrao škole, mi dječaci smo uvijek igrali baluna, a za djevojčice ne znam“ (dječak EE). Dječak BB navodi kako se u vrtiću ne igraju škole, nego igraju brodova koje grade s kockicama.

4.2. Proces umrežavanja

Umrežavanje je moguće tumačiti kao proces koji povezuje ljude istih ili sličnih interesa čija je svrha razmjena informacija, znanja, ideja i iskustva (Visković, 2024). Pojedinaac uči kroz socijalne interakcije, stoga se za umrežavanje može reći da je to interaktivni proces. U tom procesu pojedinac ima izbor želi li sudjelovati ili odstupiti u takvoj suradnji (Visković, Bouillet i Višnjic Jevtić, 2024). Umrežavanje doprinosi jačanju samopouzdanja, samopoštovanja i socijalnih

kompetencija (Visković, 2018). Alaman i suradnici (2012, prema Visković, 2024) navodi zajednički ciljni sustav, koncentraciju na jake strane, strukturu mreže te kulturu povjerenja i konstruktivne komunikacije kao prediktore afirmativnog učinka umrežavanja. Djeca iz dječjeg vrtića i osnovne škole mogu se međusobno umrežavati te na takav način zajedno učiti, izmjenjivati znanja i iskustva te razvijati socijalnu dostupnost (Visković, 2018). Znanja stečena u socijalnom okruženju djeca aktivno izgrađuju, ne preuzimaju ih pasivno (Slunjski, 2008).

Djeca iz vrtića većinom u svojoj okolini poznaju drugu djecu koja idu u školu, a to su najčešće članovi obitelji ili prijatelji. Primjerice, „prijatelji koji su bili u vrtiću“ (djevojčica AA), „samo rodicu“ (djevojčica KK), „samo moja seka i možda njezina prijateljica“ (djevojčica BB). Na pitanje što su njihovi prijatelji iz škole radili u školi, a što u vrtiću djeca su većinom povezivala vrtić i igru te školu i učenje. Djevojčica AA navodi kako su se u vrtiću „igrali i učili, a u školi puno uče i malo se igraju“. Prijateljica djevojčice HH rekla je „da u školi uče pisat slovo D i moraju ga napisati puno puta u crtancici“, a muči je to što joj „mama ne da vani dok ne napravi domaći“. Iako se u školi mora učiti više, dječak JJ zaključuje kako su svi oni djeca. Djevojčica DD naglašava kako je njezina prijateljica rekla „da je u školi dobro, ali da je u vrtiću ljepše jer je lakše“. Pojedina istraživanja pokazala su prisutnost i barijere između dvaju odgojno-obrazovnih sustava te se zbog toga suradnja između vrtića i škole ne primjećuje u izjavama djece kao primjer (Somolanji Tokić i Kretić Majer, 2015).

Kada djeca iz vrtića dođu u osnovnu školu, očekuju da će im pomoći njihova braća i sestre te prijatelji. Djevojčica AA navodi kako joj mogu pomoći „učiteljica i starija djeca“, a djevojčica KK zaključuje: „Učiteljica, ona će mi pomoć šta ne znam radit, šta znam ja to mogu sama, šta ne znam mora mi učiteljica“. Djevojčica BB nadodaje kako joj u vrtiću pomaže teta, „a kad si u školi možeš nazvat tetu da ti pomogne“. Djevojčica HH se oslanja na prijatelje i navodi kako „oni žive kraj mene pa ih kroz prozor vidim kad idu u školu i nose torbu“. Zanimljivo je kako djeca u ovom istraživanju, za razliku od istraživanja Somolanji Tokić i Kretić Majer (2015), ne navode roditelje kao izvor pomoći. Neka djeca iz osnovne škole rado pomažu djeci u dječjem vrtiću, dok druga nisu toliko. Djevojčica MM navodi kako ona i prijatelji nisu „puno oko tog vrtića, samo im nekada ukrademo parkić“. Djeca iz osnovne škole ističu međusobno pomaganje, na primjer kada „nema stolice na klupi, prijatelj će je donijet“ (djevojčica LL). Za pomoć najčešće pitaju prijatelja, učiteljicu i psihologinju. Međusobno pomaganje vidi se i kod djece iz dječjeg vrtića, primjerice,

djevojčica BB u vrtiću voli pomagati „kada radimo nešto s malom djecom pa im ja pomažem jer već znam“.

4.3. Uloga odraslih

Tijekom svog odrastanja dijete pripada različitim socijalnim zajednicama, a najveći utjecaj imaju obitelji i odgojno-obrazovne ustanove (Višnjić Jevtić, 2024). Za osiguravanje optimalnih uvjeta za razvoj djeteta važna je suradnja u međusobnim odnosima (Višnjić Jevtić, 2024). Ona uključuje dvosmjernu komunikaciju, uzajamnu podršku, zajedničko poticanje razvoja i učenja djece te zajedničko donošenje odluka (Visković i sur., 2024). Odgajatelji i roditelji u odgojno-obrazovnom procesu imaju različite uloge, odgovornosti i očekivanja (Višnjić Jevtić, 2024). Roditelji su glavni suradnici odgajatelju te ravnopravni sudionici odgoja i obrazovanja čiji je cilj ostvarenje cjelokupnog vrtićkog življenja (Slunjski, 2008). Kao primarni djetetovi odgajatelji, oni imaju znanja koja pomažu odgajateljima lakše se prilagoditi te otkriti razvojni status i potrebe djece (Visković i sur., 2024). Odgajatelji kao stručnjaci u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mogu približiti objektivno sagledan djetetov razvojni potencijal (Višnjić Jevtić, 2024). Profesionalne kompetencije odgajatelja i učitelja razlikuju se u sadržajima stručnih znanja te u vještinama potrebnim za provedbu znanja u praksi, ali imaju ista polazišta, a to su znanja, vještine i stavovi (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

Djeca su razmišljajući o ulogama odraslih, odnosno roditelja, odgajatelja i učitelja svojim riječima opisali što to oni rade. Djevojčica AA kratko navodi kako se „odgajatelj igra, a učitelj uči“, dok dječak GG navodi kako oboje „uče djecu“. Posao odgajatelja je „da djeci mora šta god žele djeca dati njima“, a tu je da ih pazi i čuva (djevojčica KK). Posao učitelja, osim što uče djecu, je da „na odmoru piju kavu, pokazuju djeci nešto da ne budu glupi“ (djevojčica LL). Djevojčica MM ističe kako nju učitelj uči sve. Prema djevojčici HH „teta u vrtiću pomaže mališanima dat jest ručak, uvijek nešto piše na svom stolu i priča priče, a učiteljica daje ocjene, printa papire i gleda ko je dobar, a tko nije“. Kod neke djece ocjene koje učitelji daju predstavlja određenu prepreku. Primjerice, „učitelj uvijek govori da ćemo dobit jedan“ (dječak EE). Djeca u istraživanju, kao i u istraživanju Visković i Mikulandre (2021), odgajateljicu doživljavaju kao osobu koja je tu uz njih i njihove interese, dok učiteljicu doživljavaju kao osobu koja zadaje zadatke i daje ocjene.

Što rade roditelji dok su djeca u vrtiću i u osnovnoj školi djeca su rado objašnjavala, a najčešći odgovor je bio da moraju ići na posao. Djevojčica HH navodi kako „neki idu radit, a neki ostanu doma“. Drugi najčešći odgovor je da roditelji „rade ručak“ dok su djeca u vrtiću ili u školi. Primjerice, „Ostaju doma i mama napravi ručak.“ (djevojčica MM) Osim toga, roditelji „idu na kavu“ (Dječak EE) i „kupuju torbu“ (djevojčica LL). Djevojčica KK naglašava kako „djeca ne trebaju plakat jer znaju da će roditelji doć po njih“.

4.4. Identitet djece iz dječjeg vrtića i učenika iz osnovne škole

Kroz svakodnevne situacije u neposrednom okruženju i socijalne interakcije djeca izgrađuju sliku o sebi, odnosno svoj identitet. Dijete kroz različite aktivnosti ostvaruje odnose koji mogu doprinijeti razvoju afirmativnog identiteta (Visković i sur., 2024). Kultura zajednice u kojoj dijete odrasta okvir je izgrađivanja djetetove osobnosti i njegovih kompetencija (Višnjic Jevtić, 2018), a na (samo)poimanje utječu povratne informacije koje dijete prima iz svoje okoline (Visković i sur., 2024). U osnovi spoznavanja aspekata vlastitih postupaka i sposobnosti, odnosno samorefleksiji važna je djetetova spremnost na promišljanje o sebi, samoprihvatanje i uvažavanje sebe i drugih (Visković i sur., 2024). Svijest o vlastitom procesu učenja i preuzimanja odgovornosti za taj proces rezultira većom autonomijom i emancipacijom (Slunjski, 2008).

Pogled na sebe kao na dijete koje ide u vrtić u usporedbi s djetetom koje pohađa školu djeca najčešće doživljavaju kroz razliku u godinama pa tako sebe opisuju kao „male“. Djevojčica AA zaključuje kako je dijete u vrtiću malo, „a u školi je učenik i raste više“. Neki sebe kao dijete koje ide u vrtić vide kao „dobro“, a dječaka GG brine kako on u vrtiću ima „troje djece zločeste“. Djevojčica BB ističe da su djeca iz vrtića kao ona, znaju „svažta i igrati se“. Razlika između djeteta koje ide u vrtić i djeteta koje ide u školu je ta što su djeca iz škole „pametnija“. Dječak BB vjeruje kako on kao dijete iz vrtića još uči, dok su djeca iz škole već naučila sve. Djevojčica HH opisuje razliku između djece iz osnovne škole koja „puno uče“ i djece iz vrtića gdje „mali uvijek plaču, a predškolci uvijek slušaju tetu“. Pogled djece iz osnovne škole na razliku djece iz vrtića i škole također se tiče razine naučenog. Primjerice, učenik se razlikuje od djeteta iz vrtića jer „zna koliko je 2+2 i po tome što je učenik pametniji od vrtićana“ (djevojčica LL). Razlika se vidi i u

materijalima koji su potrebni djetetu u školi kao što su „torbe, pernice, knjige, bilježnice“ (djevojčica KK).

Promjene koje se događaju kada dijete prelazi iz dječjeg vrtića u osnovnu školu svako dijete doživljava na svoj način, a najčešće razmišljanje je kako se u školi postaje pametniji. Također se „mora više učiti i manje igrati“ (djevojčica AA), „počneš raditi domaće zadaće“ (dječak JJ), „bude puno računanja, pišu se pisana slova“ (djevojčica LL) i „ne obuvaž svoje papučice i nemaš sobu nego učionicu“ (djevojčica MM). Djeca sebe počinju vidjeti kao sposobniju osobu pa tako svaku novu situaciju vide kao uspjeh. Primjerice, „Ne vode te više mama i tata unutra, nego izađeš iz auta sam.“ (djevojčica BB) Dječak GG zaključuje kako je „normalno da se neko promine kad naraste“ jer se i njegova „mater prominila, ide na posa i vozi auto“. Bez obzira na promjene koje se događaju u procesu prijelaza, djevojčica BB naglašava „ako ne ideš u vrtić, propuštaš puno toga“.

5. Zaključak

Prijelazi djece iz dječjeg vrtića u osnovnu školu kao dio odgojno-obrazovnog procesa iziskuju dodatno informiranje odraslih, odnosno roditelja, odgajatelja i učitelja. Kvaliteta tog procesa može ovisiti o tome u kakvoj se zajednici dijete u tom trenutku nalazi. Razumijevanje dječjih percepcija može pomoći odraslima da bolje podrže djecu tijekom prijelaza i prilagodbe novim obrazovnim i socijalnim okruženjima. Na individualnoj razini polazak u školu sa sobom donosi promjenu djetetova identiteta i prihvaćanje nove socijalne uloge. Kvalitetno organizirani prijelazni postupci i rituali mogu omogućiti djeci lakše prihvaćanje promjena.

Na osnovu provedenog empirijskog istraživanja mišljenja djece o prijelazima može se izvesti nekoliko ključnih zaključaka. Dječja percepcija o sličnostima i razlikama između dječjeg vrtića i osnovne škole se uvelike razlikuje zato što su djeca u intervjuu davala mnogo više primjera razlika nego sličnosti između tih odgojno-obrazovnih ustanova. Od razlika su najviše isticali igru i slobodu kretanja u dječjem vrtiću za razliku od osnovne škole u kojoj se više sjedi i uči. Proces umrežavanja među djecom različitih dobi odvija se kroz nekoliko ključnih aspekata, a to su: povezivanje kroz poznanstva djece iz vrtića s djecom iz škole kao što su braća, sestre i prijatelji, dijeljenje iskustava i informacija kroz zajedničke susrete te oslanjanje na međusobnu pomoć u različitim situacijama. Takve interakcije djeci pomažu da se prilagode i osjećaju povezano s drugima bez obzira na kontekst u kojem se nalaze. Ulogu odraslih djeca shvaćaju kroz njihove različite aktivnosti i uloge u svakodnevnom životu. Iz njihovih odgovora može se zaključiti da odgajatelje i učitelje vide prema njihovim glavnim funkcijama. Odgajatelje vide kao osobe koje obogaćuju njihove interese i brinu se za njihovu sigurnost, a učitelje vide kao autoritet u učenju i ocjenjivanju. Djeca najčešće smatraju dok su oni u vrtiću ili osnovnoj školi, da njihovi roditelji idu na posao ili rade ručak, stoga se može zaključiti da ih vide kao zaposlene i odgovorne za brigu o kućanstvu i obavljanje svakodnevnih zadataka. Na temelju izjava djece može se zaključiti da percipiraju sebe kroz nekoliko različitih perspektiva koje se odnose na njihovu dob, sposobnosti, znanje i ponašanje. Slika o sebi mijenja se kroz godine i različite kontekste. Djeca iz dječjeg vrtića sebe doživljavaju kao *male* u usporedbi s djecom u osnovnoj školi koja su *veća i pametnija*.

Zaključno, prijelaz iz dječjeg vrtića u osnovnu školu djeca percipiraju kao važan korak u svom razvoju u kojem se suočavaju s novim izazovima koja u isto vrijeme predstavljaju priliku za napredak i stjecanje novih vještina. Elokventnost iskaza djece opravdava prihvaćanje djece kao

jednakopravnih dionika odgojno-obrazovnog procesa. Ipak, važno je da u tom procesu imaju potporu odraslih te kvalitetnu suradnju.

Sažetak

U suvremenoj pedagogiji sve više se ističe važnost prijelaza djece iz obitelji u dječji vrtić te iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. Prijelaz iz dječjeg vrtića u osnovnu školu predstavlja prvi ozbiljni korak prema formalnom obrazovanju. Ovaj odgojno-obrazovni proces donosi mnoge promjene u životu djeteta. Promjene se tiču prijelaza iz igrovnog okruženja u okruženje poučavanja i normativnog učenja. Mogu biti stresne za dijete kao i za njegovu obitelj, stoga se pokušava ostvariti što kvalitetniji prijelaz koji iziskuje suradnju svih dionika, ali ponajviše roditelja, odgajatelja i učitelja. Postupci prijelaza su aktivnosti koje djeci mogu olakšati prijelaz iz pojedinih zajednica i okruženja u druge zajednice. Važno je da u tim postupcima aktivno sudjeluju djeca i da imaju pravo na izražavanje vlastitog mišljenja (*Konvenciji o pravima djeteta*, 1989). Ovaj rad predstavlja empirijsko istraživanje koje se bavi razmišljanjima djece iz dječjeg vrtića i djece iz osnovne škole (N=12). Kroz polustrukturirani intervju djeca su davala izjave o sličnostima i razlikama dječjeg vrtića i osnovne škole, procesu umrežavanja, ulozi odraslih te samopoimanju identiteta. Istraživanje je pokazalo da djeca prepoznaju sličnosti između vrtića i škole, a ističu razlike u slobodi za igru, prisutnosti odgajatelja i učitelja te strukturi. Proces umrežavanja i socijalizacije mijenja se s prijelazom u školu, gdje djeca produbljuju svoje socijalne veze kroz zajedničke aktivnosti i zadatke. Jasno razlikuju uloge odgajatelja, učitelja i roditelja što ukazuje na njihovo razumijevanje socijalnih uloga i odgovornosti. Djeca vide prijelaz iz vrtića u školu kao značajan korak u svom razvoju obilježen većim očekivanjima u pogledu učenja i ponašanja. Proces prijelaza na nove zahtjeve škole potiče djecu da se prilagode novim ulogama i situacijama što doprinosi njihovom cjelokupnom osobnom i socijalnom razvoju.

Ključne riječi: djeca, prijelaz, obitelj, dječji vrtić, škola

Summary

In modern pedagogy, the importance of children's transitions from the family to kindergarten and from kindergarten to elementary school is increasingly emphasized. The transition from kindergarten to elementary school represents the first serious step towards formal education. This educational process brings many changes to a child's life. These changes involve moving from a play-based environment to a teaching and normative learning environment. They can be stressful for the child as well as for their family, so efforts are made to ensure a high-quality transition, which requires the cooperation of all stakeholders, particularly parents, educators, and teachers. Transition procedures are activities that can facilitate children's movement from one community or environment to another. It is important that children actively participate in these procedures and have the right to express their own opinions (*Convention on the Rights of the Child*, 1989). This paper presents empirical research dealing with the thoughts of children from kindergarten and elementary school (N=12). Through semi-structured interviews, the children provided statements about the similarities and differences between kindergarten and elementary school, the process of networking, the role of adults, and their self-perception of identity. The research showed that children recognize similarities between kindergarten and school but highlight differences in the freedom to play, the presence of educators and teachers, and the structure. The process of networking and socialization changes with the transition to school, where children deepen their social connections through shared activities and tasks. They clearly distinguish the roles of educators, teachers, and parents, which indicates their understanding of social roles and responsibilities. Children see the transition from kindergarten to school as a significant step in their development, marked by higher expectations regarding learning and behavior. The process of transitioning to new school requirements encourages children to adapt to new roles and situations, contributing to their overall personal and social development.

Key words: children, transition, family, kindergarten, school

6. Literatura

1. Ajduković, M., Kolesarić, V. (ur.) (2020). *Etički kodeks istraživanja s djecom*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži: Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske.
<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/Eti%C4%8Dki%20kodeks%20istra%C5%BEivanja%20s%20djecom%20%20integrirani%20tekst%20s%20prilozima.pdf>
2. Bašić, S. (2020). Prijelaz iz vrtića u školu kao „obred prijelaza“. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 31 (140-141), 7-9.
3. Einarsdóttir, J. (2020). Prijelaz djece iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 31 (140-141), 7-9.
4. Mendeš, B. (2009). Dijete – roditelji – početak osnovnog školovanja. U B. Mendeš, M. Nazor i E. Sunko. (ur.), *Bumerang odgoja* (str. 7 – 19). Split: Liga za prevenciju ovisnosti.
5. Miočić, M. (2023). *Modeli istraživanja procesa prijelaza djeteta iz Predškolske ustanove u osnovnu školu*. *Magistra Iadertina*, 18 (2), 97- 110. <https://hrcak.srce.hr/314206>
6. *Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta, učenika te sastavu stručnih povjerenstava*. Narodne novine, 06/14. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_67_1279.html
7. *Pravilniku o sadržaju i trajanju programa predškole*. Narodne novine, 107/14. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_09_107_2081.html
8. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić zajednica koja uči – mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media.
9. Somolanji Tokić, I. (2016). Kompetencije učitelja i polazak djeteta u osnovnu školu u svjetlu nove kurikularne reforme. *Školski vjesnik*, 65 (3), 423-439.
10. Somolanji Tokić, I., Kretić Majer, J. (2015). Dijete kao aktivni sudionik polaska u osnovnu školu. *Život i škola, LXI* (1), 103-110. <https://hrcak.srce.hr/152312>
11. Ujedinjeni narodi (1989). *Konvencija o pravima djeteta*. <https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta>

12. Visković, I. (2024). Umrežavanje u obrazovanju - izazovi i mogućnosti. U T. Maglica i I. Kaselj Tomić (ur.), *Zbornik 26. Dana RPOO Splitsko dalmatinske županije*. Filozofski fakultet Split i Dječji vrtić Radost Split [u tisku].
13. Visković, I. (2020). Kvaliteta prijelaza djece iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 31(140-141), 4-7.
14. Visković, I. (2018). Kultura zajednice u kojoj odrasta dijete rane i predškolske dobi. U A. Višnjić Jevtić i I. Visković (ur.), *Izazovi suradnje – Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima*. Zagreb: Alfa d. d.
15. Visković, I. (2018). Postupci prijelaza iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.3), 51-75. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3326>
16. Visković, I., Bouillet, D., Višnjić Jevtić, A. (2024). *Model kvalitetnog inkluzivnog preventivnog pedagoškog osnaživanja djece u riziku socijalne isključenosti: KIPPO*. Zagreb: Alfa d.d.
17. Visković, I., Višnjić Jevtić, A. (2019). *Je li važnije putovati ili stići? Prijelazi djece rane i predškolske dobi iz obitelji u odgojno-obrazovne institucije*. Zagreb: Alfa.
18. Visković, I., Mikulandra, K. (2021). Dječja perspektiva prijelaza iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. *Acta Iadertina*, 18 (1), 29-45. <https://doi.org/10.15291/ai.3399>
19. Visković, I., Miočić, M. (2024). Prijelazi u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. U A. Višnjić Jevtić (ur.), *Pedagogija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja: sveučilišni udžbenik* (str. 323-345). Zagreb: Alfa; Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet
20. Višnjić Jevtić, A. (2024). Suradnički odnosi odgajatelja i obitelji u odgojno-obrazovnom kontekstu. U A. Višnjić Jevtić (ur.), *Pedagogija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja: sveučilišni udžbenik* (str. 323-345). Zagreb: Alfa; Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet
21. Višnjić Jevtić, A., Visković, I. (2021). What about Us?—Children's Perspectives on their Wellbeing. *Psicología, Conocimiento y Sociedad*, 11(1), 57-78. <https://croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-casopis/295231>

Prilozi

Slika 1. Završna svečanost u Dječjem vrtiću *Mačići*

Izvor: <https://djecjivrticmacici.hr/zavrsna-svecanost/>

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Anđela Brzović, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, rujan 2024.

Potpis *ABrović*

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: Amtela Brzović
Naslov rada: „U vrtiću se igra, a u školi uč.“
-perspektiva djece
Znanstveno područje i polje: društvene znanosti - pedagogija
Vrsta rada: Završni rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
_____

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
doc. dr. sc. Branimir Menduš
Istara Tomić - koselj, asistent
izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 18.9.2024.

Potpis studenta/studentice: ABrzović

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.